

МІЖНАРОДНАЯ ПРАЕКТНАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ ЯК ФАКТАР РАЗВІЦЦЯ БЕЛАРУСКАГА ТУРЫЗМУ

В.Г. КАРНЯЛЮК

*Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы,
г. Гродна, Рэспубліка Беларусь*

Развіццё турызму не можа быць без міжнароднага супрацоўніцтва. Такія кантакты знаходзяцца ў падмурку ўсіх паспяховых уездных і выездных тураў. Сярод фактараў турыстычнай паспяховасці варта адзначыць плён удзелу ў міжнародных турыстычных праектах. Гісторыя больш–менш актыўнага супрацоўніцтва нашай краіны ў такой міжнароднай дзейнасці не вельмі вялікая, ахоплівае якую пяцігодку. Праекты гэтыя ажыццяўляюцца ў межах розных міжнародных праграм. Згадаем праграмы «Польшча–Беларусь–Украіна», «ТЭМПУС», «Літва–Латвія–Беларусь», INTERREG. Толькі ў межах праграмы «Польшча–Беларусь–Украіна» з 221 праекта, якія ажыццяўляюцца з 2007 г., 11,7% маюць выразна турыстычны змест [1]. А праектаў, якія ўскосна спрыяюць развіццю турызма, на парадак больш.

Праектная дзейнасць паступава набывае тэмп і ўцягвае ў сябе ўсё больш самых розных людзей. Вялікая колькасць праектаў цяпер яшчэ ў працэсе сваёй рэалізацыі, аднак пэўныя вынікі ўжо ёсць і менавіта іх бачыцца неабходным прааналізаваць. У нашых разважаннях мы будзем абапірацца на рэчаіснасць праграмы «Польшча–Беларусь–Украіна», у межах якой актыўна прыймаем удзел у праекце «Павялічэнне прывабнасці трансгранічнага рэгіёна шляхам уключэння этнакультурных рэсурсаў у турыстычную дзейнасць (акронім – «Вандроўка ў этнаказку»)». Праект ажыццяўляецца з сакавіка 2012 г. і працягнуты да канца 2014 г. 34 месяцы праектнай працы дазволілі грунтоўна ўнікнуць у спецыфіку міжнароднага праектнага супрацоўніцтва, убачыць шэраг прывабных бакоў праектнай практыкі, набыць пэўны досвед у адміністраванні такога кшталту мерапрыемстваў. Але галоўнае, выкананне праекту ў турыстычнай галіне, дазволіла зрабіць пэўныя высновы пра ролю і магчымасці праектаў міжнароднай тэхнічнай дапамогі ў развіцці нацыянальнага турызму, увогуле.

Кажучы пра такія высновы дадзенай праектнай працы, акрэслім чатыры асноўныя, якія, як сведчаць і працэс супрацоўніцтва з удзельнікамі іншых праектаў, і інфармацыя разнастайных форумаў і канферэнцый, падчас дзейнасці праграмы «Польшча–Беларусь–Украіна» знаходзяць водгук сярод шматлікай колькасці удзельнікаў праектнай працы [2].

Найперш, звернем увагу на такую прыкмету праектнай працы, як шчыльнае камунікаванне з самымі рознымі ступенямі кіраўніцтва міжнароднай праграмы. Гэта абмежаванне, высвятленне, дыскутаванне аб самых розных тэхнічных, юрыдычных, эканамічных, бухгалтарскіх, адміністрацыйных пытаннях, што ўзнікаюць дастаткова частка і заўжды патрабуюць аператыўнага і вельмі дакладнага вырашэння. Такая аператыўнасць і істотная адказнасць кожнага элементу праекта вымушае дакладнай і гарантаванай сувязі, чалавечага паразумення, увагі і дасканаласці ва ўсіх звестках. Праектная дзейнасць – ва ўсіх, без выключэння, тэмах – гэта функцыянаванне створанага, паводле існуючай неабходнасці, новага часовага прадпрыемства. У такога прадпрыемства адначасова пераважна два кіраўніцтва. Адно – на базе якога ажыццяўляецца праект, другое – кіраўніцтва міжнароднай праграмы.¹ Абавязковая прадумова паспяховасці праекта – максімальна эфектыўнае канструктыўнае супрацоўніцтва з кожным з гэтых адміністрацыйных узроўняў. Безумоўна, вялікаю акалічнасцю такой эфектыўнасці будзе найбольшая празрыстаць праектных учынкаў, дакладнасць і аператыўнасць рэагавання паводле самых розных заўваг і, заўсёды – уласнае дакладнае разуменне глыбіннага сэнсу сваёй праектнай працы, зместу праектных мерапрыемстваў, калі уселякі элемент іх можа і мусіць быць патлумачаны і асэнсаваны кожным сябрам праектнай каманды. Практыка праектнай працы назбірала немала прыкладаў, калі толькі згаданыя вышэй якасці каманды праекту дазвалялі знаходзіць адзінае правільнае рашэнне праблемы².

¹ Можна згадаць і трэцяе – Міністэрства эканомікі Рэспублікі Беларусь, якое непасрэдна курыруе ўсе міжнародныя праекты ў нашай краіне, і чацвёртае – Трансгранічны інфармацыйны цэнтр у Брэсце – сапраўдных памагатых і дарадцаў на працягу ўсяго праекту.

² Прыкладам такога вырашэння праблемы можна згадаць набыццё на “маршу” прыекту тузіну веласіпедаў для якаснага сіметрычнага ажыццяўлення практыкі польскіх студэнтаў. Правамоцнасць дадзенага праектнага

Згаданыя ўмовы адміністравання праекту паварочваюць нас да наступнай высновы – стварэння адмысловай прафесійнай каманды. Нельга не прызнаць, што на пачатку, калі ў кантэксце значнапалітычных працэсаў быў даны старт праектнай актыўнасці ў нашай краіне, разуменне пра практычную іх рэалізацыю ў немалай частцы супрацоўнікаў было даволі цяжкае. І нават трэнінгі на тэму праектнай дзейнасці нешта дапамагалі. Справа па ўсім напрамкам была новая. Такой навіной стала і арганізацыя каманды. Мы ўжо заўважылі, што праектная каманда – гэта, па сутнасці, асобнае прадпрыемства са сваімі задачамі, мэтамі, сродкамі ажыццяўлення, акрэсленымі тэрмінамі функцыянавання і немалай адказнасцю. Час існавання праграмы даў свой плён – праз пэўную чараду трэнінгаў, дасведчанасць паступова ўзрастала. Яшчэ больш яе надавала штодзённасць рэалізацыі асобных мерапрыемстваў. Не трэба свярджаць, што праект патрабуе нешта большае, чым вырашэнне ўсякай іншай вытворчай задачы. Але і не менш. Таму такія якасці сябраў каманды, як адказнасць, добрасумленнасць, ініцыятыўнасць першасна спатрэбіліся пры рэалізацыі праекту. Абавязковаю ўмоваю выканання праектных дзеянняў стала абсалютная прафесійная падрыхтаванасць. Калі гэта было часам не так, гэта вяло да змены складу каманды. Тут важна адзначыць, што характар усёй працы ў праекце арганізаваны такім чынам, што яна робіцца па-за асноўнай дзейнасцю – па-за выкладчыцкаю, па-за юрыдычнай, па-за бухгалтарскай ці якой іншаю. Практыка сведчыць пра складанасць такой схемы працаўладкавання ў праекце. Праца на «два фронты» заўсёды трапіць у якасці на адным з дзвух напрамкаў. Выйсця з такога становішча можа быць два: або фармаваць ўмовы аплаты працы ў праекце такім чынам, каб гэта быў адзіны занятак на час праекта, або, зноў жа, з з улікам памераў ацэнкі працы ў праекце, змяняць асноўную працу ўдзельніка праекта. Нельга чакаць высокай якасці ад праектных учынкаў, калі разглядаць іх у якасці «халтуры на дом». Ад пачатку ўвесь комплекс мерапрыемстваў нашага праекту фармаваўся як шэраг сур'ёзных, поўнаватасных, сацыяльна-значных дзеянняў, неабходных для выканання асобных задач і мэты праекту і карысных для кожнага партнёра паасобку. Каб выканаць іх належным чынам спатрэбілася немала намаганняў, аднак і не без шэрагу адміністратыўных хібаў і недарэчнасцяў.

Вялікае месца праектнай працы ў набыцці самага рознага вопыту ў ходзе міжнароднага супрацоўніцтва. Гэта яшчэ адна з высноў нашай праектнай рэчаіснасці. Менавіта абсалютная практычная накіраванасць праектных мерапрыемстваў дазаяляла кожны раз знаёміцца з метадамі, падыходамі, сродкамі выканання тых ці іншых дзеянняў нашых польскіх партнёраў. Да прыкладу, гэта тычылася зместу і формы правядзення трэнінгаў. Наша ментарская «настаўніцкая» форма данясення інфармацыі разбілася аб незгоду прыймаць такі фармат паводзін нашых выкладчыкаў. Больш практыкі! Больш візуалізацыі! Больш дынамікі у ходзе заняткаў! – такой была рэакцыя практыкантаў-палякаў. Запатрабавалася выключна эўрыстычная педагогіка [3]. Мы вучыліся ад трэнінга да трэнінга. Узгадненне фармату ўдзелу ў турыстычных выставах, у студэнцкіх практыках, у прэс-туры для журналістаў – гэта добрая школа адміністравання і школа педагогічная. Патрэба для ўдзельнікаў трэнінгаў і практык канкрэтных практычных ведаў, уключэнне іх у самую практыку дзеяння, гатоўнасць адказаць на самыя розныя пытанні, паўсюдны паварот практыкаў турызму кожнай наўнай турыстычнай прапановы да магчымасці яе рэалізацыі на турыстычным рынку – менавіта такія рамкі фармавала сумеснае ажыццяўленне праекту ў фармаце трансгранічнасці. У якасці прыкладу мэтазгодна прывесці рэакцыю польскіх практыкантаў на паводзіны нашага экскурсавада. Яны ад яго ...збеглі. Як тлумачэнне свайго ўчынку, польскія калегі адзначылі дрэннае валоданне моваю і чорныя акулеры, праз якія не было відаць вачэй экскурсавада, яго эмоцый. Якасць прапановы павінна быць вышэй за ўсё. Гэтае, быццам бы элементарнае правіла рынку, раз за разам нагадвала нам кожнае мерапрыемства праекту, робячы яго пакрысе і нашым правілам.

Чацвёртаю высноваю праектнай дзейнасці сфармулюем месца і ролю ў ёй рэалізацыі дзяржавы, яе ўстаноў. Якія бы не былі немалыя грошы праграмы тэхнінай дапамогі, яны ніколі не вырашаць унутранніх праблем. Іх роля толькі дапаможная, толькі штуршок, не больш, як прадумова. Асноўная роля заўжды застаецца за дзяржаўнай або прыватнай, аднак ўласнай беларускай

ўчынка, незапланаванага адпачатку стварэння бюджэту і логіка-структурнай матрыцы праекту, але неабходнай па сэнсу рэалізацыі канкрэтнага мерапрыемства, спатрэбіла комплекс дзеянняў, накіраваных на пацверджанне слушнасці факту набыцця гэтых веласіпедаў. Такая праца магла быць праведзена толькі пры ўмове, калі як увесь сэнс праекту, так і дадзена яго частка былі зразумелыя для кіраўніцтва ўстановы – у д.в. – факультэта турызму і сэрвісу – і адпаведныя накірункі ажыццяўлення адыкацыйнага працэсу былі выкананы з практычным выкарыстаннем новай тэхнічнай магчымасці. Веласіпеды сталі істотным элементам арганізацыі набыцця адпаведных прафесійных навыкаў студэнтаў турыстычных спецыяльнасцяў. З цягам часу, праз колькасць візуальных пацверджанняў, праект атрымаў “адабрэнне” факту набыцця гэтых ровараў. (якія працягваюць актыўна выкарыстоўваць у падрыхтоўчай турыстычнай практыцы)

ініцыятывай. У нашым выпадку, адным з асноўных элементаў праекту была рэканструкцыя Гудзевіцкага дзяржаўнага літаратурна-краязнаўчага музея. Непростымі намаганнямі пастаўленныя задачы былі цалкам выкананы. Музей атрымаў, на наш погляд, новы подых, новы патэнцыял у выглядзе дадатковай інфраструктуры і абноўленых якасна экспазіцыйных залаў. Але праца па фармаванню экспазіцый ў адрамантаваных памяшканнях – гэта справа дзяржавы [4]. І, нельга не адзначыць, гэты ўчынак быў абласнымі дзяржаўнымі структурамі зроблены: у 2013 г. уздагон праектным дзеяннем для музея былі выдаткаваныя пэўныя грошы і на іх створаны дзве экспазіцыі з новымі якаснымі змястоўнымі элементамі. Спадзяемся, што гэтым намаганні дзяржавы не абмяжуюцца і музей у поўным памеры па-новаму разгорне свае ўнікальныя магчымасці. Сам факт таго павароту бачыцца нам найбольш правільным. Карысць праектных учынкаў можа быць толькі пры суаднясенні іх з намаганнямі ўнутранымі – у межах населенага пункту, раёна, вобласці. Праектнае фінансаванне не колі не стане ратаваннем ад ўласных праблем. Але можа стаць каталізатарам добрых перамен. Гэта тычыцца сферы культуры. Па сваёй сутнаснай адметнасці – светапоглядаваму, нацыянальнаму зместу, наяўнасці ўласных традыцый – культура можа толькі абапярціся на замежную тэхнічную дапамогу. Асноўную долю выдаткаў, матэрыяльных і чалавечых, заўсёды будзе несці краіна. Калі ад пачатку так арыентавацца на ўздзел у праектнай дзейнасці і планаваць такім чынам свае ўчынкі, карысць ад міжнароднага праекту можа толькі ўзрастаць.

Пералічвая некаторыя высновы міжнароднай праектнай працы, зазначым яшчэ адзін аспект. Без сумневу, ён ключавы, хаця і не выступае часцяком сярод задач праектных мерапрыемстваў. Гаворка ідзе пра такую тонкую сферу, як сфера міжнацыянальных зносін у межах праекту. Змястоўны праект, з дэталёва спланаванымі мерапрыемствамі, даклана акрэслінымі функцыямі розных сябраў праектных каманд, наладжаным камунікаваннем – гэта сур’ёзны грунт для далейшага супрацоўніцтва, якім, у нашым выпадку, з’яўляецца супрацоўніцтва ў турыстычнай індустрыі. Нельга не прызнаць існуючыя зацвярдзелыя стэрыятыпы ўспрыняцця людзей іншай нацыянальнасці, побытавыя ўстойлівыя ацэнкі іх паводзін, здервянелыя вузелкі гістарычнай памяці і гістарычных крыўд – тое, што сур’ёзна замінае канструктыўнаму супрацоўніцтву. Пра якое працяглае турыстычнае трансгранічнае кантактаванне можа ісці гаворка з такім ментальным багажом? І той факт, што атрымалася нарэшце знайсці паразуменне пра лідуючую ролю беларускага боку ў праекце, і тое, што падчас працяглага і вельмі шматвектарнага праекту здзейснілася якаснае выкананне ўсіх мерпраемстваў – ёсць сведчыць аб немалай працы ў накірунку шторацовага знаёмства і шторацовага паразумення [5]. Кожны праект міжнароднай тэхнічнай дапамогі меў раздзел, звязаны з наступствамі пасля заканчэння праекту. Наступствы нашага праекту найперш ва ўзаемаразуменні і разнастайнай абазнанасці, і ў самой праектнай працы, і ў турыстычных магчымасцях як польскай прыпамежнай тэрыторыі, так і – асобная дасягненне – сваёй часткі праектнай тэрыторыі.

Пералічаныя разважанні паводле праектнай працы ў турыстыцы, мяркуем, маюць сэнс, бо такая праца ў нас яшчэ напачатку. Тут важныя кожная рэфлексія і розны вопыт. Укладанне ў нацыянальны турызм замежных інвестыцый – справа паўсюдная, і мы не выключэнне. Таму паварот да міжнародных праектаў – дадзенасць сёнешняй рэчаіснасці, элемент міжнародных зносін, інструмент працэсаў глабалізацыі. Мы ў гэтых праявах часу цалкам і назаўсёды, таму праектнай працы працягваем вучыцца і надалей.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. Cross-border Cooperation Programme Poland – Belarus – Ukraine 2007–2013/– Режим доступу: <http://www.pl-by-ua.eu>. – Дата доступу: 8.12.2014.
2. Dwarfs and fabulous creature ethnic fairytale comes alive// The Crossborderer. – autumn. – 2014. – P11/ – Режим доступу : http://www.pl-by-ua.eu/news.php?cat_id=1. – Дата доступу : 8.12.2014
3. Вишневская, Т. Рената Закжевска: Владельцы агроусадоб должны предлагать клиентам оригинальные аутентичные туристические услуги//Т. Вишневская. – Режим доступу : <http://www.wildlife.by/node/30061>. – Дата доступу : 8.12.2014
4. Вишневская, Т. Около Br600 млн требуется на завершение реконструкции Гудевичского литературно-краеведческого музея /Т. Вишневская. – Режим доступу : http://kultura.grodno-region.by/ru/news/_i_450.html. – Дата доступу : 8.12.2014
5. Пракопчык, Б. Вандроўка ў этнаказку / Б. Пракопчык // Звезда. – 11 ліпеня. – 2014. – С.6.

INTERNATIONAL PROJECT ACTIVITY AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF THE BELARUSIAN TOURISM

V.R. KARNYALIUK

Summary

The article offers an analysis of some of the results of the project of international technical assistance. The author draws attention to a number of key aspects of successful participation in international project activity. Given a set of practical recommendations based on the analyst project experience.

© Карнялюк В.Р.

Поступила в редакцию 16 сентября 2014 г.